

Tiina Äikäs, Tuuli Matila & Oula Seitsonen

Arkeologit luokkayhteiskunnassa – sosioekonomisen taustan vaikutus alalla työskentelyyn

Artikkelimme tarkastelee arkeologien luokkataustoja kartoittaneen kyselyn tuloksia. Vaikka luokkataustojen selvittämiseen liittyy aina tiettyjä haasteita, kuten luokan määrittelyn vaikeus, aineistomme valotti 279 arkeologin koulutuksen hankkineen henkilön kokemuksia omasta yhteiskuntaluokastaan. Arkeologit vaikuttavat ponnistaneen korkeakoulutuksen pariin yllättävän usein vahvasta työläis- ja maalaistaustasta, mikä on poikkeuksellista, sillä usein koulutustason on ajateltu olevan periytyvää. Toisaalta tämä heijastelee Suomen varsin tuoretta kaupungistumista ja hyvinvointivaltion turvaverkkojen mahdollistamaa ”luokkaretkeä” ylöspäin. Luokkataustojen vaikutus näkyy varsin vahvasti arkeologien nykyisessä luokkakokemuksessa ja esimerkiksi poliittisissa painotuksissa sekä tutkimusaiheiden valinnassa. Tuloksemme vahvistavat käsitystä hyvinvointivaltiosta koulutuserojen merkittävänä tasoittajana ja koulutuksen mahdollistajana sitä haluaville sekä erityisesti arkeologiasta alana, jonka pariin hakeudutaan useimmiten henkilökohtaisen kiinnostuksen ja lapsuusperheen kokemusten vaikutuksesta ja seurauksena.

Arkeologer i klassamhället – den socioekonomiska bakgrundens inverkan på arbetet inom branschen

Artikeln granskar resultatet av en frågeundersökning som kartlagt arkeologers klassbakgrunder. Även om utredandet av klassbakgrunder alltid inbegriper vissa utmaningar såsom svårigheten i att definiera klass, belystes vårt material av 279 arkeologutbildades erfarenheter av sina egna samhällsklasser. Arkeologer tycks förvånansvärt ofta ha antagit sig högskoleutbildning ur utpräglade arbetar- och lantbrukarbakgrunder, vilket är överraskande i och med att utbildningsnivån ofta anses vara arvsbunden. Å andra sidan reflekterar det här hur ny Finlands urbaniseringsprocess är samt hur välfärdsstatens skyddsnet möjliggör ”klassresor” uppåt. Klassbakgrundernas inverkan syns tydligt särskilt i arkeologers nuvarande klass-

uppfattningar, politiska betoningar och val av forskningsämnen. Resultaten stärker uppfattningen av välfärdssamhället som en betydande utjämnare av utbildningskillnader och en möjliggörare av utbildning för dem som är så sinnade. Dessutom utmärker sig arkeologin som en bransch dit man oftast söker sig av personligt intresse och som påverkan och följd till erfarenheter från ens barndomsfamilj.

Johdanto

Vanhempien koulutuksen vaikutus lapsen opiskeluvaihtoehtoihin ja -mahdollisuuksiin eli koulutuksen periytyminen on tunnettu ilmiö myös Suomessa, jota on tyypillisesti pidetty tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien maana (mm. Keski-Petäjä & Witting 2016; Kailaheimo-Lönnqvist et al. 2020). Lapsille pyritään antamaan vähintään samat mahdollisuudet kuin itsellä on ollut, minkä lisäksi koulutettu vanhempi voi antaa lapselleen kulttuurista pääomaa (Bourdieu 1986) kodin kirjahyllyjen, kulttuuriharrastusten ja keskustelukulttuurin myötä. Nämä vaikuttavat paitsi opintoihin hakeutumiseen myös siihen, mieltääkö yliopistoa itselleen luontevaksi ympäristöksi (Binns 2019; Käyhkö 2023).

Luokan määrittely on erityisen vaikeaa, sillä luokkakokemukseen vaikuttavat monet seikat varallisuudesta, tuloista, koulutuksesta sekä perhetaustasta lähtien. Vaikka julkisuudessa usein pyritään luomaan vastakkaista vaikutelmaa, Suomi on edelleen luokkayhteiskunta siinä missä muutkin länsimaiset yhteiskunnat (Melin 2020). 1980-luvulla Suomessa koettiin ennennäkemätön keskiluokkaistumisen lisääntyminen, minkä jälkimainingeissa luokkatutkimus alettiin nähdä ”epämuodikkaana”, ja luokasta puhuminen likimain katosi tieteellisestä keskustelusta (Erola 2010). Tuolloin Suomessa tuloerot olivat alempana kuin koskaan ennen tai sen jälkeen. 2010-luvulta lähtien luokkatutkimusta on kuitenkin alettu lähestyä uudelleen, kun maailmantaloudessa sekä verotuksessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja samalla hyvinvointivaltion rahoitus on kääntynyt laskusuuntaan (Julkunen 2001; Erola 2010). Nykyaikana luokan onkin katsottu pohjaavan paitsi käytettävissä olevaan rahaan myös kulutuskäyttäytymiseen, kulttuuriseen sekä sosiaaliseen pääomaan ja sosiaalisiin verkostoihin (esim. Savage 2015). Sosiologi Mari Käyhkö käyttää käsitettä ’eletty luokka’ viitaten luokkaan osana minuutta, subjektiivisena identiteettikokemuksena, joka on läsnä arjen kokemusten aiheuttamissa

tuntemuksissa (Käyhkö 2020: 9, 2023, 2024). Luokkayhteiskunta on määritelmällisesti sellainen, jossa liikkuvuus ylöspäin on mahdotonta – tai ainakin erittäin vaikeaa (Härkönen 2010).

Myöskään arkeologia ei ole tieteenalana vapaa luokkajaon seurauksista. Kansainvälisessä keskustelussa luokkajaon ja elitismien on katsottu rajoittavan hakeutumista arkeologian pariin. Artur Ribeiro ja Christos Giamakakis (2023) ovatkin kuvanneet luokkaa ja elitismia arkeologiassa tutkiessaan akateemisesta maailmasta seuraavasti: *”academia remains an elitist and classist institution, one that favours the few who have been lucky enough to be born into capital, while ignoring the many who never do.”* (Arkeologian elitismistä ks. myös Wurst 2019.) Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa on myös todettu, että etenkin arkeologiaan liittyy ajatus ystävällisiin suhteisiin pohjaavasta epämuodollisesta kanssakäymisestä verkostojen luomisesta, mikä kuulostaa tasa-arvoiselta, mutta saattaa osoittautua ongelmalliseksi ihmisille, jotka eivät vaikkapa luokkataustansa takia osaa suorittaa epämuodollisuutta (*performative informality*) oikein (Leighton 2020).

Tämä artikkeli selvittää, miten kyseinen elitismi ja luokkajaot mahdollisesti näkyvät suomalaisessa arkeologiassa vai näkyvätkö ne. Tarkastelemme toteuttamamme kuukauden mittaisen verkkokyselyn tulosten pohjalta, millaisesta sosioekonomisesta taustasta suomalaiset arkeologit tulevat ja onko heidän taustansa vaikuttanut ammatinvalintaan sekä valintoihin, joita he ovat tehneet esimerkiksi tutkimusaiheita valitessaan. Tutkimus auttaa myös ymmärtämään arkeologian tulevaisuudennäkymiä poliittisessa ympäristössä, jossa tasa-arvoisen koulutuksen mahdollistavia etuuksia jatkuvasti leikataan.

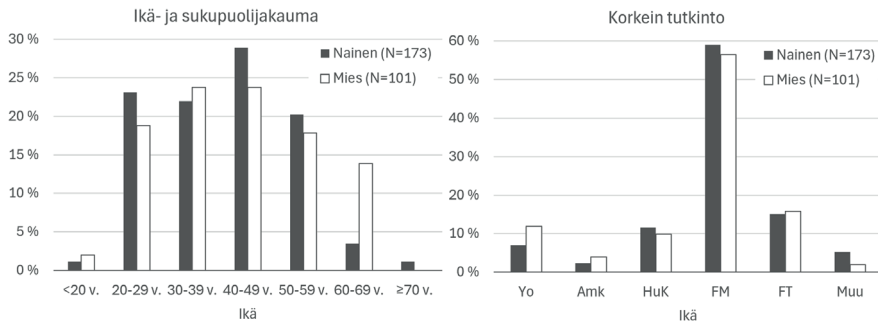
Kyselyn toteutus ja taustatiedot

”Kysely suomalaisten arkeologien ja heidän lapsuudenperheensä koulutus- ja luokkataustasta sekä identifioitumisesta” toteutettiin verkossa 28.9.–28.10.2023.¹ Linkkiä jaettiin Arkeologi- sekä Museoposti-listojen kautta ja sitä mainostettiin sosiaalisen median kanavilla. Kyselyyn tuli kaikkiaan 279 vastausta, mitä voidaan pitää hyvänä tuloksena Suomessa toimivien arkeologien määrään nähden. Tarkkaa tietoa ammatissa toimivista ja alaa opiskelevista arkeologeista ei ole, sillä aiheesta ei ole pidetty tilastoja.

Joitakin arvioita arkeologien määrästä voidaan tehdä sen perusteella, että kaikkiin kolmeen maamme arkeologiaa opettavaan yliopistoon, Helsinkiin, Turkuun ja Ouluun, otetaan kymmenkunta uutta opiskelijaa vuosittain, mutta toisaalta varsinkin aiemmin pääaineen vaihtaminen arkeologiaan ja arkeologiasta pois oli hyvin yleistä, eivätkä kaikki arkeologiassa aloittaneet ole välttämättä koskaan valmistuneet. Lisäksi eri yliopistoista valmistuneiden opinnäytetöiden määristä voi tehdä päätelmiä valmistuneiden ja potentiaalisesti alalla toimivien arkeologien määristä. Vuosina 2003–2024 Helsingin yliopistosta on valmistunut Helda-kirjastotietokannan mukaan 95 arkeologian pro gradu -tutkielmaa (<https://helda.helsinki.fi/>), Turun yliopistosta arkeologian oppiaineen kotisivujen mukaan 103 pro gradua (<https://www.utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/arkeologia/tutkimus>) ja Oulun yliopistosta Oula-kirjastotietokannan mukaan 102 pro gradu -työtä (<https://oula.finna.fi/>). Näiden perusteella voisi päätellä, että Suomessa on potentiaalisesti vähintäänkin yli neljäsataa maisteriksi valmistunutta arkeologia. Lisäksi tulevat kandidaatintutkinnon suorittaneet sekä edelleen opiskelevat. Joka tapauksessa kysely saavutti selvästi merkittävän osan maamme arkeologikunnasta.

Johtuen kyselyn henkilökohtaisesta luonteesta ja arkeologikunnan suhteellisesta pienuudesta, annoimme kaikkiin kysymyksiin myös vastausvaihtoehdon ”en halua kertoa”.² Kyselyssä oli 54 erillistä kohtaa seitsemällä sivulla. Suurin osa oli monivalintakysymyksiä ja kuusi näitä tarkentavia avoimia kenttiä. Vaikka kysymysten määrä saattaa äkkiseltään kuulostaa suurelta, monivalintakysymykset olivat suhteellisen suoraviivaisia ja yksiselitteisiä.

Kuten verkkokyselyille on tavallista, valtaosa vastauksista tuli heti ensimmäisten kahden päivän kuluessa (67%). Suhteellisen suuren ja nopeasti kertyneen vastausmäärän perusteella arkeologit vaikuttavat kokeneen aiheen merkittäväksi ja kiinnostavaksi. Osallistujat käyttivät vastaamiseen enimmäkseen aikaa vajaan kymmenen minuuttia ja pisimmillään parikymmentä minuuttia (keskiarvo 9 minuuttia 31 sekuntia, mediaani 7 minuuttia). Tämän perusteella varsin lyhyeen monivalintakyselyyn vastaamiseen on käytetty aikaa ja ajatusta. Kysyimme vastaajan oman taustan lisäksi tietoja äidin/isän/muun huoltajan koulutus- ja ammattitautasta ja vastaavasti isovanhempien tietoja (muunlaisesta perhetaustasta tulevat, esimerkiksi yksinhuoltaja- tai sateenkaariperheiden lapset, pysyivät kertomaan tästä lisätietokentässä).

Kuva 1. Vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma (Muunsukupuolinen N=2; En halua kertoa N=3; nämä on jätetty pois kuvaajista) (vas.) ja korkein suoritettu tutkinto (oik.; Yo=ylioppilas; Amk=ammattikorkeakoulu; HuK=humanististen tieteiden kandidaatti tai vastaava; FM=filosofian maisteri tai vastaava; FT=filosofian tohtori tai vastaava).

Pääosa vastaajista (62 %) oli naisia, mikä voi aiheuttaa jonkin verran vinoumaa tulokseen, vaikka se heijastelee myös arkeologian sukupuolittuneisuutta. Iältään vastaajat olivat pääosin 20–60 vuoden välissä (kuva 1). Koulutukseltaan suurin osa vastaajista oli filosofian maistereita (57 %), 15 % filosofian tohtoreita, 12 % humanististen tieteiden kandidaatteja, 9 % ylioppilaita, ja 3 %:lla oli ammattikorkeakoulututkinto (kuva 1). Korkeimmasa suoritettussa tutkinnossa ei ole juurikaan nähtävissä sukupuolieroja.

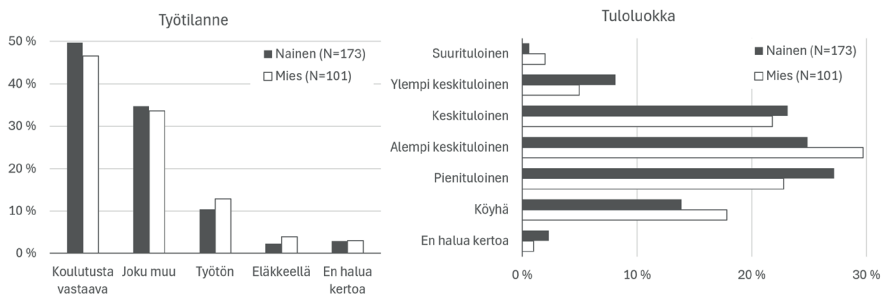
Viidelläkymmenellä seitsemällä prosentilla vastaajista oli arkeologian lisäksi myös jokin muu tutkinto, mutta kyselyssä ei täsmennetty, oliko muu tutkinto hankittu ennen vai jälkeen arkeologian opintoja. Osa vastaajista mainitsi erikseen hankkineensa toisen tutkinnon arkeologiasta valmistumisen jälkeen kehnon työtilanteen takia ja tulevia työllistymismahdollisuuksiaan parantaakseen. Vastaavasti toiset olivat vaihtaneet arkeologian alalle täysin erilaisesta koulutustaustasta, esimerkiksi kosmetologin töistä tai rakennusalalta. Tyypillisimmin toinen tutkinto oli jokin käytännönläheinen ja paremmat työllistymismahdollisuudet tarjoava ammatti-, ammattikoulu- tai ammattikorkeakoulututkinto. Vastaajien mainitsemien muiden tutkintojen kirjo on hyvin laaja, artesaania, auton asentajasta ja sairaanhoitajasta maanmittausinsinööriin ja hallintotieteen maisteriin. Tämä arkeologian tutkinnon lisäksi hankittu

koulutus saattaa myös heijastua vastaajien omaan kokemukseen nykyisestä yhteiskuntaluokastaan.

Vastanneista vain noin puolet (49 %) ilmoittaa olevansa koulutustaan vastaavissa töissä (kuva 2), mikä täytyy muistaa tuloksia tarkastellessa. Analyysi koskee siis arkeologiaa opiskelevia tai opiskelleita tai siitä valmistuneita ihmisiä, jotka eivät kuitenkaan välttämättä toimi tällä hetkellä arkeologeina. Opiskelijoista viidesosa teki arkeologin koulutusta vastaavia töitä, kun taas yli puolet oli jonkin muun alan töissä. Yli puolet vastaajista (56 %) ilmoitti olevansa määräaikaisessa työsuhteessa ja 8 % ei halunnut kertoa tämänhetkisen työsuhteensa laatua. 34 % ilmoitti työllistyneensä arkeologian alan ulkopuolelle ja 12 % oli työttömiä. Yhteensä kahdeksan vastaajaa kertoi olevansa eläkeläisiä ja heistä yksi tarkensi toimivansa eläkkeelläkin vapaana tutkijana.

Arkeologian ala mielletään laajaksi, sillä vaikka lähes puolet ilmoitti olevansa koulutustaan vastaavassa työssä, kuten yllä totesimme, yleisimmin vastaajat olivat työllistyneet muualle kuin arkeologian pariin (30 %). Vastaajista perinteisille arkeologian aloille työllistyivät seuraavasti: 15 % työllistyi yliopistoille, 18 % museoille, 17 % viranomaisorganisaatioihin ja 8 % arkeologian alan yrityksiin. Opiskelijoita vastaajista oli 21 %. Vastaajien ilmoittama tulotaso vaihteli pääosin keskituloisesta pienituloiseen (74 %) (kuva 2).³ Vastanneista yli puolet on muualle työllistyneitä, opiskelijoita, eläkeläisiä ja työttömiä, joten luvut eivät kerro suoraan arkeologien palkkatasosta.

Lähes puolet arkeologian alalle työllistyneistä (48 %) ilmoitti olevansa keskituloisia tai tätä parempituloisia (eniten keskituloisia, 32 %). Sen sijaan muita töitä tekevistä yli puolet koki olevansa joko pienituloisia tai

Kuva 2. Vastaajien tämänhetkinen työtilanne (vas.) ja nykyinen tulotaso (oik.).

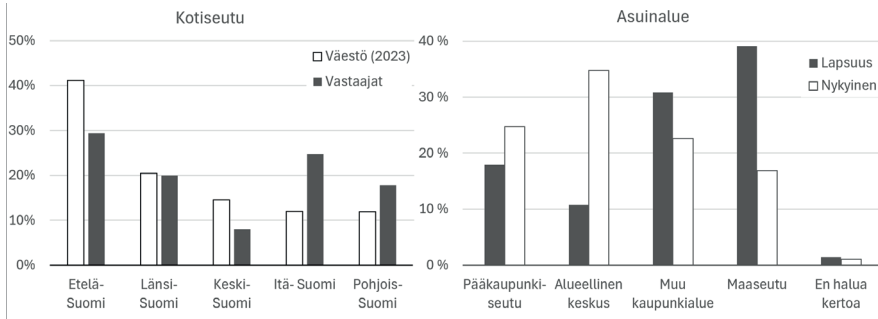
köyhiä (65 %) ja peräti 27 % köyhiä. Yli puolet sekä työttömistä (58 %) että opiskelijoista (60 %) koki olevansa köyhiä. Arkeologian ulkopuolelle työllistyneistä suurin osa oli pienituloisia (44 %) tai köyhiä (14 %) ja vain 14 % keskituloisia tai ylempiä keskituloisia. Tässä näkyy varsin merkittävä ero tuloluokissa työllistymisen perusteella. Työllistymisessä ja tulotasossa ei ole nähtävissä merkittäviä eroja sukupuolten välillä. Naiset ovat kuitenkin hieman paremmin työllistyneet omalle alalle, ja miehiä on sen sijaan hieman enemmän työttöminä. Vastaavasti naisista suurempi osuus on keskituloisia tai paremmin ansaitsevia (naiset 32 %, miehet 29 %), mutta toisaalta valtaosa sekä miehistä että naisista on alempi keskituloisia tai vähemmän ansaitsevia (naiset 66 %, miehet 70 %).

Kiinnostavasti lähes kaikki arkeologian ulkopuolelle työllistyneet ovat myös ilmoittaneet nykyisen ammattinsa, mikä oli yksi kyselyn vapaaehtoisista avoimista kentistä. Tämän perusteella vaikuttaa, että he kokivat tärkeäksi jakaa vastauksissaan tiedon alasta, jolle ovat työllistyneet. Ammattien kirjo on varsin laaja, asiantuntijatöistä varastoapulaiseen ja mainosjakajaan. Useimmiten oman alan ulkopuolelle työllistyneet arkeologit näyttävät kuitenkin työskentelevän matalapalkkaisilla aloilla, kuten myös ilmoitetuista tuloluokista näkyy (kuva 2). Kyselyyn vastanneista opiskelijoita yli puolet ilmoitti työskentelevänsä arkeologian alan ulkopuolella matalapalkka-aloilla, viidesosa heistä teki arkeologin töitä, ja vajaa neljännes ilmoitti, ettei työskentele opintojensa ohella. Arkeologian ulkopuolella työskentelevät vastaajat mainitsivat työllistyneensä erityisesti kaupan alan myyntitöihin (17 %) sekä ravintola- (9 %) ja matkailualalle (6 %).

Maalta kaupunkiin ja koulutuksen pariin

Koko väestöön verrattaessa arkeologien lapsuusajan kotipaikkojen maantieteellisessä jakaumassa korostuvat perifeerisemmat alueet, kuten Itä- ja Pohjois-Suomi (kuva 3).

Vastanneista 35 % asuu nykyisin alueellisessa keskuksessa, 25 % pääkaupunkiseudulla, 22 % muulla kaupunkialueella, 17 % maaseudulla ja 1 % ei halunnut kertoa asuinpaikkaansa. Vertaamalla yllä esitettyjä lukuja lapsuuden aikaiseen asuinpaikkaan, näkyy selkeä ero. Vastaajista 11 % ilmoitti asuneensa lapsena alueellisessa keskuksessa, 18 % pääkaupunkiseudulla, 31 % muulla kaupunkialueella ja 39 % maaseudulla. Naisvastaa-

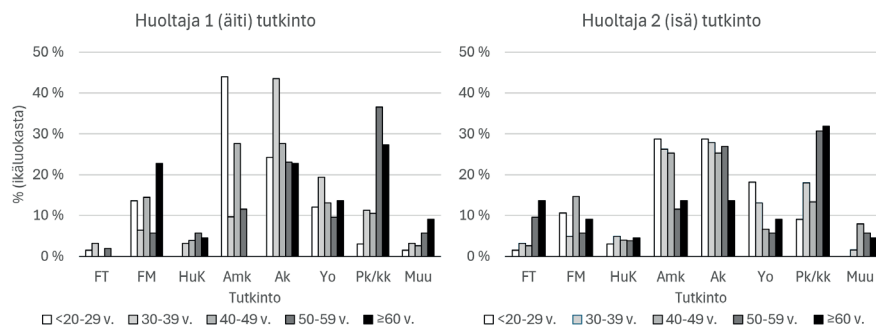

Kuva 3. Vastaajien lapsuuden kotiseutu verrattuna koko väestöön (vas.; koko väestön tiedot Tilastokeskus 31.12.2023) sekä lapsuusaikainen ja nykyinen asuinpaikka (oik.).

jista selvästi suurempi osa ilmoittaa olevansa kaupunkilaistaustaisia kuin miehistä. Miehistä lähes puolet (44 %) ilmoitti kasvaneensa maaseudulla ja naisistakin 35 %. Tämä heijastanee osaltaan Suomen kaupungistumisen ohutta historiaa. Maaseudulla asuvien määrä on siis vähentynyt merkittävästi vastaajien lapsuuteen verrattuna, mikä liittyyne kaupungistumiseen, yliopistokaupunkien sijaintiin tyypillisesti alueellisissa keskuksissa sekä saatavilla olevien työpaikkojen alueelliseen jakaumaan (kuva 3).

Valtaosa, peräti 75 % vastaajista, ilmoitti, ettei heidän lapsuuden aikaisessa perheessään ollut akateemisesti koulutettuja.⁴ Tämä on jopa hämmästyttävän suuri luku verrattuna ulkomailla tehtyihin tutkimuksiin, joissa on esitetty täysin päinvastaisia tuloksia akateemisuuden periytyvyydestä esimerkiksi yliopistojen henkilökunnan keskuudessa (esim. Morgan et al. 2021 tutkimuksessa Yhdysvalloissa yliopiston henkilökunnasta 51,8 % oli ainakin yksi vanhempi, jolla oli yliopistotutkinto ja peräti 22,2 % oli ainakin yksi vanhempi, jolla oli tohtorintutkinto). Kuudellakymmenellä kahdella prosentilla vastaajista oli kuitenkin suvussa muita akateemisesti koulutettuja, joten vaikutteita yliopistoon hakeutumiseen on saattanut tulla heiltä. Puolella vastaajista vanhemman korkein tutkinto oli joko ammattikorkeakoulusta, ammattikoulusta tai -opistosta (50 %) (kuva 4). Muun koulutuksen jakautumisessa on havaittavissa selkeitä eroja sekä ikäluokittain että vanhemman sukupuolen mukaan.

Vanhimpien ikäluokkien vanhemmilla (50–yli 60 v) pelkkä peruskoulu-/kansakoulututkinto on kaikkein yleisin (32 %). Toisaalta samassa ikäluokassa sekä tutkijakoulutuksen (FT) että ylemmän korkeakoulutut-

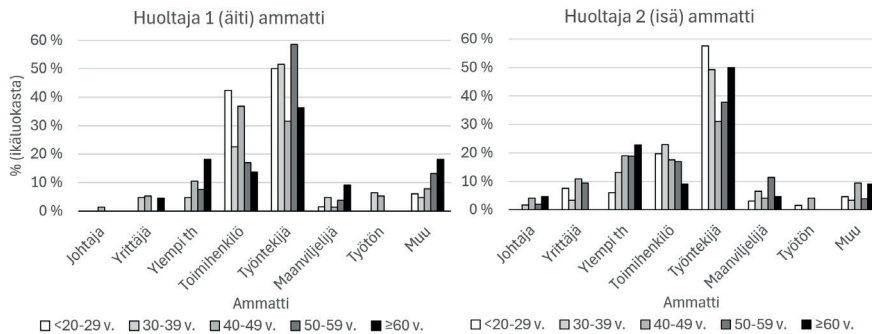
Kuva 4. Eri ikäisten vastaajien vanhempien korkein tutkinto vastaajan lapsuusaikana (FT=filosofian tohtori tai vastaava; FM=filosofian maisteri tai vastaava; HuK=humanististen tieteiden kandidaatti tai vastaava; Amk=ammattikorkeakoulu tai -opisto tai vastaava; Ak=ammattikoulu; Yo=ylioppilas; Pk/kk=peruskoulu/kansakoulu).

kinnon (FM) suorittaneiden vanhempien prosentuaaliset osuudet ovat suurimmat koko aineistossa. Molempien vanhempien suorittaman korkeakoulututkinnon (FT/FM) osuus on suurin kaikkien ikäluokkien vanhemmista (23 %), ja erityisesti isän suorittaman tutkijakoulutuksen prosenttiosuus on suurin kaikista, peräti 14 %. Erityisesti yli 60-vuotiailla vanhemman korkeakoulututkinto näyttäytyy vaikuttavana tekijänä korkeakouluun hakeutumiselle, ja koulutus on periytynyt ”sivistysperheissä”. Muutamat osallistujat viittasivat tähän myös avoimissa vastauksissaan (kts. alla). Kiinnostavaa on, että naispuolisten vastaajien vanhemmat olivat korkeammin koulutettuja kuin miesten. Vain yksi miespuolinen vastaaja ilmoitti isällään olleen tutkijakoulutuksen, kun taas naispuoliset vastaajat ilmoittivat viisitoista tutkijakoulutettua vanhempaa (huoltaja 1/äiti N=4, huoltaja 2/isä N=11). Samoin naispuolisten vastaajien vanhemmat ovat suorittaneet useammin ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon kuin miesvastaajien vanhemmat. Tämä tuntuu heijastelevan vanhempien vastaajien osalta sukupuolten aikaisempaa eriarvoisuutta, jossa miehillä oli useammin mahdollisuus kouluttautua pidemmälle (Brunila et al. 2005), sekä toisaalta viimeisten vuosikymmenien kuluessa tapahtunutta koulutusmahdollisuuksien tasa-arvoistumista sukupuolten ja yhteiskuntaluokkien välillä riippumatta vanhempien koulutustasosta. Nuorimman ikäluokan (<20–29 v) vanhempien, erityisesti äitien, kou-

lutustaustassa näkyy myös ammattikorkeakoulujärjestelmän kehitys ja yleistyminen 2000-luvun kuluessa.

Äidin (tai muun huoltajan, huoltaja 1) ammatiksi vastaajan lapsuusajaksi ilmoitettiin useimmiten työntekijä ("blue-collar worker"; esim. teollisuuden, rakentamisen tai kaupan alan työ; 46 %) tai toimihenkilö ("white-collar worker"; esim. kaupallinen, tekninen tai hallinnollinen työ; 29 %). Ylemmäksi toimihenkilöksi (esim. vaativa asiantuntija- tai esimiestyö) äitinsä merkitsi 7 % vastaajista ja johtajaksi äitinsä määritteli vain yksi vastaaja. Myös isällä (tai muulla huoltajalla, huoltaja 2) samat ammattiluokat saivat eniten merkintöjä, työntekijä (44 %) ja toimihenkilö (18 %). Isän osalta ylempi toimihenkilö sai kuitenkin 15 % merkintöjä, yrittäjä 7 % ja johtaja 2 %, eli isät olivat selvästi useammin työelämässä korkeammassa asemassa kuin äidit. Tämä heijastelee sukupuolten välistä epätasa-arvoa työelämässä. Myös työttömyys oli yleisempää äidille kuin isälle (äiti 3 %, isä 1 %), ja keskittyi erityisesti 30–49-vuotiaiden vastaajien lapsuuteen, mikä liittyy Suomen 1990-luvun lamavuosiin, joiden vaikutukset näkyvät edelleen vahvoina nyky-yhteiskunnassa (esim. Jarroch 2023).

Vanhempien ammattien muutos eri ikäluokissa heijastelee toisaalta koulutustason nousua, tietotyöläisyyden kasvua ja perinteisten "työläisammattien" ja maanviljelijöiden määrän vähenemistä. Toisaalta kehityskulut näyttävät liittyvän hyvinvointiyhteiskunnan kehittymisen tarjoamaan mahdollisuuksien tasa-arvoon. Aiemmin erityisesti isän korkeampi asema työelämässä on ollut yleisempää. Vanhimmissa vastaajilla sekä johtoasemassa (5 %) että ylempinä toimihenkilöinä (23 %) työskennelleiden

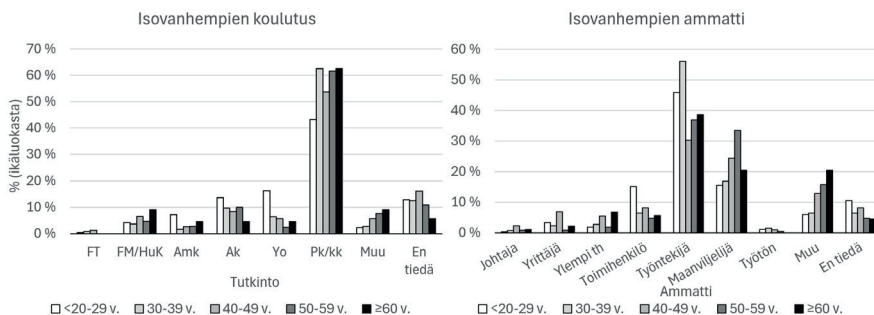

Kuva 5. Eri ikäisten vastaajien vanhempien ammatti vastaajan lapsuusajana.

isien osuus on kaikkein suurin. Nuorimpien ikäluokkien isät ovat vanhempiin ikäluokkiin verrattuna selvästi useammin työntekijöitä (”blue-collar worker”), <20–29-vuotiaiden osalta jopa kaikkein yleisimmin (58 %). (kuva 5.)

Koulutustaustan nopea ja merkittävä muutos Suomessa korostuu tarkasteltaessa isovanhempia, joista suurimmalla osalla oli peruskoulu- tai kansakoulutausta kaikissa ikäluokissa. Ammattikuvauksissa korostuvat työntekijä ja maanviljelijä. Sodanjälkeisten sukupolvien koulutuksen kasvu ja muuttoliike maalta kaupunkeihin näyttäytyy siis selvästi myös isovanhempien taustaa tarkasteltaessa. Vanhimpien vastaajien (yli 60 v) osalta näkyy myös isovanhempien korkeampi koulutustaso ja ammatillinen asema, samoin kuin heidän vanhempiansa osalta (kuva 6). Sen sijaan nuorimpien vastaajien osalta (alle 40 v) yli puolet isovanhemmista on ollut taustaltaan työntekijöitä (51 %), mikä liittyy koulutuksen mahdollisuuksien tasa-arvoistumiseen hyvinvointivaltion rakenteiden kehittymisen myötä. Toisaalta maanviljelijöiden määrä isovanhemmissa on laskenut selkeästi ajan myötä, samoin kuin koko yhteiskunnassa.

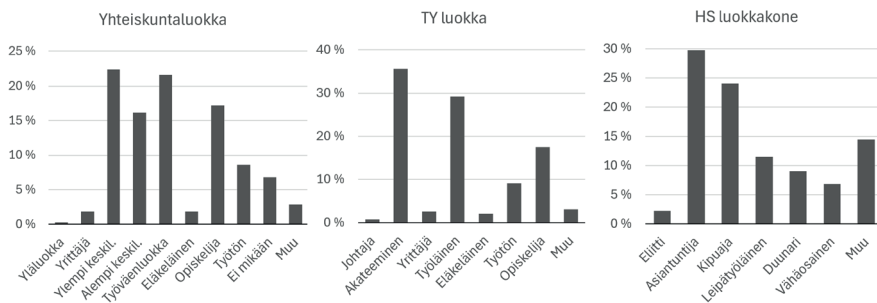
Nämä muutokset heijastelevat suomalaisen yhteiskunnan laajempaa muutosta. Ennen toista maailmansotaa Suomi oli pitkälti maatalousvaltainen maa, jossa suuri osa väestöstä asui maaseudulla ja sai elantonsa maasta. Vasta sotien jälkeen tapahtui varsinainen murros kaupungistumisen myötä, ja sen seurauksena muodostuivat varsinaiset kaupunkien työväenluokat (Melin 2020). 1980-luvulla, samaan aikaan nopean keski-ikäistymisen kanssa, tapahtui myös niin sanottu ”koulutusekspansio”, jolloin suomalaisten koulutustaso nousi merkittävästi (Kailaheimo-Lönnqvist et al. 2020: 95). Suomen nopea koulutusekspansio osoittaa

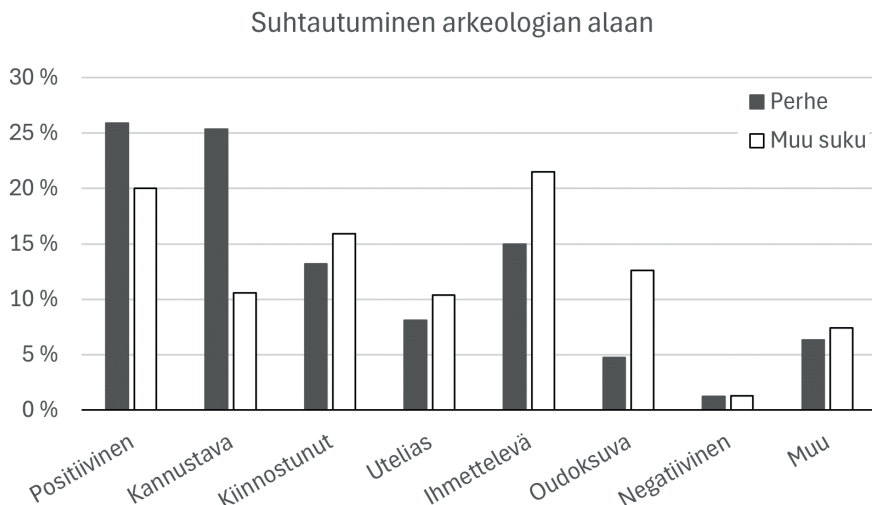
Kuva 6. Eri ikäisten vastaajien isovanhempien korkein tutkinto (vas.) ja ammatti (oik.).

selkeästi pohjoismaisen hyvinvointivaltion koulutusmallin vaikutuksen mahdollisuuksiin hakea korkeakoulutusta ja vieläpä sellaiselta työllistymisen kannalta varsin epävarmalta alalta kuin arkeologia. Tämän on mahdollistanut pitkälti yhteiskunnan erilaisten turvaverkkojen ja myös vähävaraisten opintoja tukevien rakenteiden olemassaolo, kuten opintorahaan perustuvan tukijärjestelmän kehittyminen 1970-luvulta lähtien. Nykyisessä yhteiskunnallisessa ilmapiirissä keskustelu käy kuitenkin päinvastaiseen suuntaan ja opintolainapainotteisen tukijärjestelmän painottaminen on saamassa jälleen enemmän jalansijaa (Räsänen 2023). Nähtäväksi jää miten tämänkaltainen muutos tulee mahdollisesti toteutuessaan vaikuttamaan esimerkiksi intoon opiskella pieniä ja tulevaisuuden näkymiltään epävarmoja humanistisia aloja.

Kuten todettu, yhteiskuntaluokan määrittely on haasteellista. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme sosioekonomiseen luokkaan kuulumista sekä tulotason että kolmen erilaisen yhteiskuntaluokkaa kuvaavan luokittelun kautta. Ensimmäinen jaottelu perustui kyselyissä usein käytettyyn ammatillista taustaa kuvaavaan jaotteluun (kuva 7). Toinen jaottelu pohjasi Tampereen yliopiston sosiologian laitoksen luomiin luokkiin (jatkossa TY), joita olivat johtaja, akateeminen, yrittäjä, työläinen, viljelijä, eläkeläinen, työtön ja opiskelija. Näihin useampi vastaaja oli avoimessa vastauksessa lisännyt asiantuntijan. Kolmas jaottelu perustui *Helsingin Sanomien* luokkakoneeseen (jatkossa HS), jossa luokiksi oli määritelty eliitti, asian-
tuntija

Kuva 7. Vastaajien luokkatausta käytettyjen eri luokittelujen perusteella: vasemmalla oma ammatilliseen taustaan pohjautuva luokittelumme (Yhteiskuntaluokka), keskellä Tampereen yliopiston sosiologian laitoksen luokittelu (TY luokka), oikealla *Helsingin Sanomien* luokkakoneen luokittelu (HS luokkakone).

Kuva 8. Vastaajien perheen ja muun suvun suhtautuminen arkeologiaan ammatina tai opiskelualana.

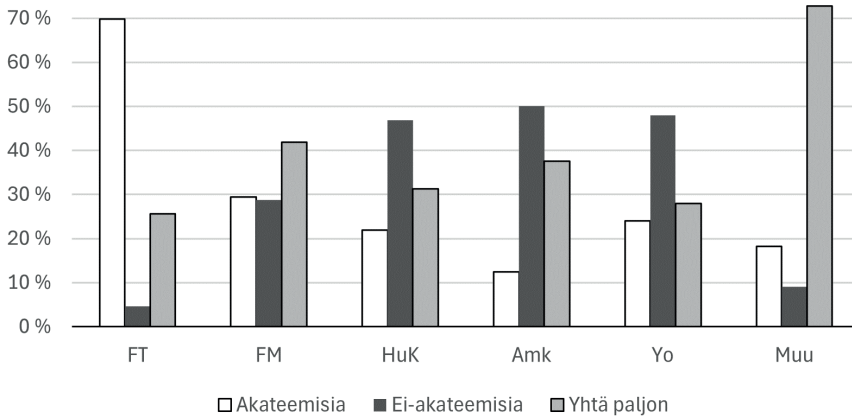
tuntija, kipuaja, leipätyöläinen, duunari ja vähäosainen. Etenkin opiskelijat ja työttömät eivät kokeneet kuuluvansa mihinkään näistä HS-luokista. HS:n jaottelua kritisoitiin aiheellisesti myös asenteellisiksi kuhunkin luokkaan liittyvine stereotyyppisine kuvauksineen. Esimerkiksi duunaria kuvailtiin kärjistetyksi seuraavasti: ”Harrastuksia ei ole paljon, medioista käytössä on esimerkiksi Seiska.” (<https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000002699784.html>) Tähän kritiikkiin on helppo yhtyä, mutta useampaa rinnakkaista luokittelua käyttämällä toivoimme saavamme laajemman näkymän luokkakäsityksiin ja pääsevämme luotettavampaan lopputulokseen.

Merkityksellistä on, että suurin osa vastaajista identifioi lapsuudenaikaisen perheensä työläisperheeksi (72 %, TY), työväenluokkaiseksi perheeksi (58 %, palkkatyö, oma luokituksemme) tai duunariperheeksi (44 %, HS), johon avoimissa vastauksissa laskettiin mukaan myös maanviljelijäperheet. Lapsuudenperheet arvioitiin pääosin pienituloisiksi (36 %) tai alemmiksi keskituloisiksi (33 %). Monet vastaajat kokivatkin vastausten perusteella koulutuksen myötä siirtyneensä suurempituloisiksi ja kivunneensa yhteiskunnallisessa asemassa ylöspäin. Sukupolvien välillä muuttuneen luokkaeron ilmaisee myös erään vanhemman pelko, että lapsesta ”tulee akateemisen koulutuksen takia itsekeskeinen elitisti”, tai kuten toi-

sen vastaajan sukulainen oli todennut: ”Siinä menee hyvä työmies hukkaan”. Näissä kommentteissa näkyy työläistäustaan liitetty ruumiillisen työn arvostus. Käyhkö (2020: 16, 2023: 75) onkin todennut, että työväenluokkaisesta taustasta yliopistolle tulevat asemoituvat usein ”kahden kulttuurin väliin”, mistä kumpuaa epämukavuutta.

Vanhempien pelkoa lasten mahdollisesta elitismistä kyselyssämme sivusi kysymys: ”Ovatko ystäväsi pääosin akateemisesti koulutettuja (jokin korkeakoulututkinto, ei ammattikorkeakoulu)?” Tässä oli havaittavissa kiinnostavaa jakautumista eritaustaisten vastaajien välillä. Naisvastaajat ilmoittivat useammin, että heillä on enemmän akateemisia ystäviä (akateemiset 41 % vs. ei-akateemiset 27 %; miehillä vastaavasti luvut 21 % vs. 31 %), kun taas miehistä noin puolet ilmoitti, että heillä on sekä akateemisia että ei-akateemisia ystäviä suunnilleen yhtä paljon (48 %; vrt. naiset 32 %). Erityisen selvänä ero ystävien taustassa näkyi vastaajilla, joilla oli akateeminen vanhempi. Yli puolet akateemisten vanhempien lapsista ilmoitti, että heidän ystävänsä olivat enimmäkseen akateemisesti koulutettuja (58 % vs. ei-akateemisia 11 %; vrt. vastaajilla, joilla ei-akateemista vanhempaa samat luvut 29 % vs. 31 %). Kaikkein selvin ero tähän kysymykseen annetuissa vastauksissa tuli kuitenkin tarkasteltaessa vastaajan omaa koulutustaustaa: mitä korkeammin koulutettu vastaaja oli, sitä useammin myös hänen ystävänsä olivat pääasiassa akateemisia (kuva 9). Tämä on

Ystävien koulutustausta

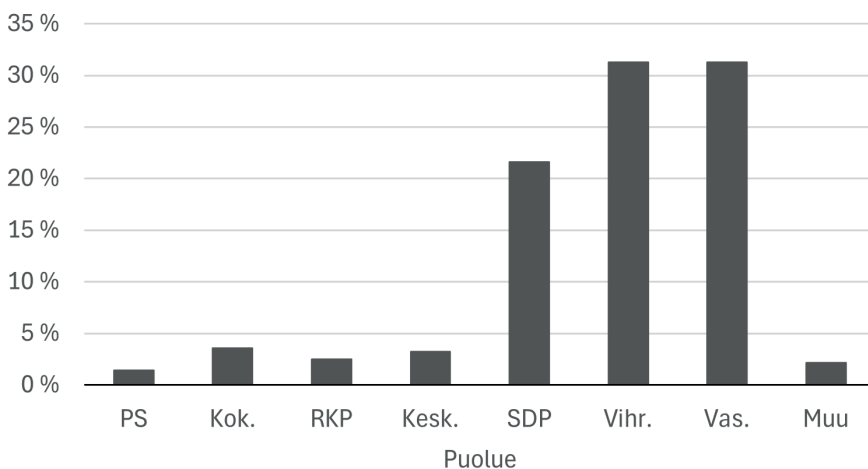

Kuva 9. Vastaajien ystävien pääasiallinen koulutustausta.

sinänsä ymmärrettävää, sillä esimerkiksi monet tohtorit työskentelevät korostuneesti akateemisissa ympäristöissä, kuten yliopistoilla tai tutkimuslaitoksissa. Toisaalta tämä tuntuu heijastelevan joidenkin vanhempien esittämää huolta lastensa eristäytymisestä tieteen ”norsunluutorniin” koulutuksen myötä.

Tätä taustaa vasten oli kiinnostavaa tarkastella myös vastaajien poliittista kantaa (kuva 10). Hypoteesimme oli, että työväenluokkaisista lähtökohdista ponnistaneiden arkeologien poliittinen kanta olisi enemmän vasemmalla. Vihreät (31 %) ja vasemmistoliitto (31 %) ovatkin saaneet eniten kannatusta kyselyyn vastanneiden keskuudessa (kuva 9). Kun poliittista suuntautumista kuvaavista vaihtoehdoista sai valita useamman, 46 % vastaajista ilmoitti olevansa vasemmistolainen, 45 % punavihreä, 36 % liberaali ja 34 % vihreä. Sen sijaan esimerkiksi oikeistolaiseksi mielsi itsensä vain 4 % ja konservatiiviksi 6 % (kaikki vastausvaihtoehdot: <https://vaakunakyla.wordpress.com/aineistoja/>). Huomionarvoista on, että vasemmistoliitto saa Suomessa vaaleissa keskimäärin alle 10 % kannatuksen, ja näiden vastausten perusteella arkeologien keskuudessa sen kannatus on yli kolminkertainen. Sama pätee Vihreään liittoon. Valitettavasti kysely ei tarkentanut, että onko vastaajien poliittinen asenne muuttunut

Äänestetty puolue eduskuntavaaleissa

Kuva 10. Vastaajien edellisissä eduskuntavaaleissa äänestämä puolue (PS=Perussuomalaiset; Kok.=Kokoomus; RKP=Ruotsalainen kansanpuolue; Kesk.=Keskusta; SDP=Sosiaalidemokraattinen Puolue; Vihr.=Vihreä liitto; Vas.=Vasemmistoliitto).

koulutuksen myötä tai sen jälkeen. Monet kuitenkin kertovat vahvoista vasemmistopoliittisista kannoista jo lapsuudenkodissaan: ”Vanhemmat olivat poliittisesti hyvin aktiivisia, esim. Kommunistisessa puolueessa ja ammattiyhdistysliikkeessä”. Toinen vastaaja muistelee: ”Isovanhemmat poliittisesti aktiivisia, vannoutuneita kommunisteja”, ja toinen mainitsee: ”Kapitalismin kritiikki tulee jo isovanhemmilta perintönä”. Tämä tuntuu heijastelevan jollain asteella jopa Suomen sisällissodan 1918 perintöä ja vastakkainasettelua, mikä rajanveto jatkui selvänä pitkälle 1980-luvulle esimerkiksi työväen omien urheiluseurojen ja kauppojen muodossa, ja paikoitellen vielä sen jälkeenkin aina 2020-luvulle saakka (kts. Seitsonen 2021: 195).

Oman taustan vaikutus arkeologisiin tutkimusaiheisiin

Yli puolet (59%) vastanneista koki, että oma luokka-, koulutus- ja muu tausta oli vaikuttanut heidän tutkimusaiheisiinsa sekä mielenkiinnonkohteisiinsa arkeologiassa. Esimerkiksi lapsuudenkokemukset, vanhempien ammatillinen tausta ja koulutustausta sekä synnyinseutu ja sen historia mainittiin vaikuttavina tekijöinä. Myös vanhempien taiteellisuus ja sen vaikutus mainittiin useammassa vastauksessa. Kodin kulttuuriharrastusten, kuten taiteen ja lukemisen, on myös todettu edistävän työväenluokkataustaisten sopeutumista yliopistoon (Käyhkö 2020: 17–18; Oksanen 2020: 54). Yksi vastaajista kuvaa maalaistaustan kenties ohjanneen hänen kiinnostustaan eläinten ja niiden luiden tutkimuksen pariin. Myös kiinnostuksen luontoon, retkeilyyn ja ulkoilmaelämään liittyviin teemoihin kuvailtiin useammassa vastauksessa kumpuavan lapsuudenkodista. Luontoharrastukset ja kiinnostus ympäristöasioihin liitettiin vastauksissa myös arkeologiaan ja arkeologiseen tutkimukseen. Tämä tukee yllä tehtyä havaintoa, että niin sanotut punavihreät arvot ovat tärkeitä monille arkeologeille.

Eräs vastaaja kuvaa, ehkä kyselyn innoittamana, suoraan luokkataustansa ja tutkimuksen välistä erottamatonta suhdetta: ”Perhetaustassa on vahvoja luokka-asenteita, joten olen navigoinut sellaisia tutkimusaiheita kohti.” Akateemisten vanhempien kuvataan toisaalta ohjanneen alalle, mutta toisaalta lähtökohdat pienituloisemmassa perheessä ovat toisinaan saaneet kiinnostumaan marginaalisista ilmiöistä ja välttelemään tutkimukseen liitettyä elitismiiä. Kiinnostusta marginaalisiin ilmiöihin kuvailtiin myös, esim. seuraavasti: ”Minua kiinnostaa niiden elämät, ke-

nestä ei ole kirjoitettu hienoja kirjoja vaan ne kenet unohdetaan. Esimerkiksi köyhemmät alueet, maalla asuvat ja pienempituloiset yhteisöt. Se on normaalia elämää.” Ja myös: ”Tavallisten työläisten ja köyhien elämän kuuluviin saaminen historian tutkimuksessa.” Taustasta kumpuaa myös ”aktivismi, radikalismi, usko siihen, että voi vaikuttaa.” Käyhkö (2024) onkin todennut, että työväenluokkataustasta tulevan akateemisesti koulutetun ”hybridi-identiteetti” on vahvuus, joka auttaa ottamaan etäisyyttä yliopistojen luokkaelitisiin.

Vaikka vanhempien ja isovanhempien poliittinen aktiivisuus ja suhde kommunismiin tuodaan esiin vastauksissa samoin kuin oman taustan vaikutus feminismiin ja vähemmistöihin suuntautuvaan tutkimukseen, 64 % vastanneista ilmoittaa, ettei ole poliittisesti aktiivinen. Poliittinen tiedostavuus ja aktivismi liittyykin etenkin nykyisyyden ja lähimenneisyyden arkeologiseen tutkimukseen (mm. Kiddey 2017; Ribeiro & Giamakis 2023). Suomessa nykyisyyden arkeologinen tutkimus on ollut suhteellisen vähäistä – ehkä osittain juuri pohjoismaisen hyvinvointivaltion ansiosta, sillä eriarvoisuus ei ole näkynyt niin räikeästi kuin monessa muussa maassa. Toisaalta tämä on ongelma, sillä vähäosaisuuden jäädessä marginaaliin lähes näkymättömiin valtaosalta väestöstä, edellä mainitun kaltainen ei-poliittiseksi asemoituminen yleistyy. Muutamat hankkeet ovat viime vuosina kuitenkin alkaneet tehdä tutkimusta myös eriarvoisuudesta ja sen materiaalisesta perinnöstä Suomessa (esim. Matila et al. 2022; Seitsonen et al. 2024). Tämä heijastanee osaltaan muuttunutta poliittista ilmapiiriä, jossa hyvinvointivaltion peruspilarit ovat uhattuna.

Lopuksi

Tulostemme valossa vaikuttaa siltä, että arkeologien sukutaustoissa on tapahtunut muutto maalta kaupunkiin ja arkeologin itsensä siirtymä usein ”työväenluokkaisesta perheestä” akateemisesti koulutetuksi. Työväenluokkainen ja/tai maalainen tausta vaikuttaa kuitenkin yhä siihen, mihin luokkaan vastaaja kokee kuuluvansa. Lisäksi tausta auttaa alan ymmärryksessä – monilla ”duunaritausta” on ohjannut tutkimusta ja mielenkiinnonkohteita marginaalisiin aiheisiin ja historian laidalla olevien ihmisten tutkimukseen. Arkeologien erilaiset taustat ovat voineet jopa luoda mahdollisuuden arkeologisen tutkimuksen uudistumiselle Suomessa. Arkeologian

alkuvuosina alaa on leimannut yläluokkaisuus ja suurten historiallisten kehityskulkujen hahmottaminen. Nykyisyyden arkeologia saanee enemmän jalansijaa tulevaisuudessa.

Osalle vastaajista ajatus luokasta on kuitenkin vieras ja tämä heijastanee yleistä yhteiskunnallista suhtautumista luokkaan Suomessa – asiaa ei ole haluttu tai kyetty näkemään edes sen jälkeen, kun poliittiset muutokset hyvinvointivaltion rahoituksessa ovat alkaneet murentaa sen pohjaa. Luokkaa onkin vaikeaa tutkia – onko se rahallinen, ammattiin liittyvä identiteetti vai oma kokemus? Asiaa ei ole helpottanut postmoderni luokkakokemuksen pirstaleisuus ja moninaisuus. Käyttämällä useita eri luokkakategorioita kyselyssämme pystyimme vertailemaan asiaa useammalta eri kantilta.

Harvemmillä arkeologian koulutuksen hankkineilla on ollut suvussaan aiempaa akateemista taustaa. Tämä poikkeaa sekä kansainvälisestä tutkimuksesta että Suomessakin havaitusta koulutuksen periytymisestä (ks. esim. Kosunen 2021: 74). Hyvinvointivaltio näyttääkin luoneen mahdollisuudet luokkataustoista irtaantumiseen ja arkeologian kaltaisen epävarman alan valitsemiselle. Pohjoismainen hyvinvointivaltio on tuottanut arkeologikunnan, joka poikkeaa varsin selvästi kansainvälisestä vastaavasta, ainakin angloamerikkalaisten maiden osalta (esim. Wurst 2019; Ribeiro & Giamakis 2023). Vastaajamme kuvailivat muun muassa kuinka ”perusturvallinen ja vakaa koti sekä kannustavat vanhemmat ovat ehkä luoneet luottamuksen siihen, että voi tutkia erikoisempiakin aiheita ja vaihtaa mielenkiinnon kohdetta.” Olisikin erityisen mielenkiintoista saada käsitys siitä, onko vastaavaa kehitystä havaittavissa myös muissa Pohjoismaissa, mutta tätä ei ole toistaiseksi tutkittu.

Omaan kokemukseen yhteiskuntaluokasta vaikuttavat aina ihmisen oma, perheen ja suvun henkilöhistoria sekä sen ylisukupolvinen painolasti. Tämä voi näkyä esimerkiksi identifioitumisena jollain tasolla henkisesti työväenluokkaan, vaikka olisikin akateemisesti korkeasti kouluttautunut ja työskentelisi akateemisessa ympäristössä. Tutkimus herättää myös monia kysymyksiä, joita olisi jatkossa kiinnostavaa selvittää laajemmin, myös kansainvälisesti. Kuinka yleistä ei-akateeminen perhetausta on esimerkiksi muissa Pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa ja onko niissä nähtävissä samansuuntaisia ajallisia kehityskaaria kuin Suomen arkeologikunnan piirissä? Olisi myös kiinnostavaa tietää laajemmin millainen on muiden maamme humanistien, ja miksei muidenkin tieteenalojen edustajien, tausta. Onko työväenluokkainen ja maalaistausta leimallista nimenomaan ar-

keologeille vai näkyvätkö muutaman sukupolven takaisen kaupungistumisen vaikutukset samoin myös muilla tieteenaloilla? Toisaalta, jos erityisesti arkeologit tulevat ei-akateemisista taustoista, vaikuttaako tähän mahdollisesti (kenttä)arkeologian ”käytännönläheisyys”, kuten fyysinen työskentely ja mahdollisuus viettää aikaa luonnossa? Toteuttamamme kysely avaakin mahdollisuuksia yhteiskunnallisesti merkittäviä jatkotutkimuksia ajatellen. Arkeologian tulevaisuus oppiaineena ja tieteenalana tulee jatkossakin heijastelemaan vallitsevaa poliittista ilmapiiriä ja painotuksia, ja jää nähtäväksi mihin suuntaan se tulevaisuudessa kehittyi.

Tiina Äikäs työskentelee Oulun yliopistolla arkeologian yliopistotutkijana ja johtaa *Pyhät metsät ympärillämme* -hanketta. tiina.aikas@oulu.fi

Tuuli Matila työskentelee Oulun yliopiston *Arkeologinen näkökulma hyvinvointiyhteiskunnan eriarvoisuuteen* -hankkeessa. tuuli.matila@oulu.fi

Oula Seitsonen johtaa Oulun yliopiston hankkeita *Eerie Arctic Aviation* sekä *Arkeologinen näkökulma hyvinvointiyhteiskunnan eriarvoisuuteen*. oula.seitsonen@oulu.fi

Bibliografia

- Binns, C. 2019. *Experiences of Academics from a Working-Class Heritage: Ghosts of Childhood Habitus*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Bourdieu, P. 1986. The Forms of Capital. J. G. Richardson (toim.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education: 241–258*. New York: Greenwood Press.
- Brunila, K., Heikkinen, M., Heikkinen, M., Hynninen, P. & Haataja, M. 2005. *Monimutkaista mutta mahdollista: Hyviä käytäntöjä tasa-arvotyöhön*. Oulu: Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus.
- Chiappa, R. 2020. Seeking faculty jobs: Exploring the relationship between academic's social class of origin and hiring networks in Chilean universities. *Calidad en la Educación* 52. <https://doi.org/10.31619/caledu.n52.760>.
- Chydenius, A. 1929. *Antti Chydeniuksen valitut kirjoitukset*. Porvoo: WSOY.
- Erola, J. 2010. *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Eskelinen, N., Erola, J., Karhula, A., Ruggera, L. & Sirniö, O. 2020. Eriarvoisuuden periytyminen. M. Mattila (toim.) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020: 127–155*. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö.

- Falk, A., Kosse, F., Pinger, P., Schildberg-Hörisch, H. & Deckers, T. 2021. Socioeconomic status and inequalities in children's IQ and economic preferences. *The Journal of Political Economy* 129(9): 2504–2545. <https://doi.org/10.1086/714992>.
- Hamilakis, Y. 2015. Archaeology and the logic of capital: Pulling the emergency break. *International Journal of Historical Archaeology* 19: 721–735. <https://doi.org/10.1007/s10761-015-0307-4>
- Härkönen, J. 2010. Sosiaalinen periytyvyys ja sosiaalinen liikkuvuus. J. Erola (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*: 51–66. Helsinki: Gaudeamus.
- Jarroch, R. 2023. *Economic Recession and Non-communicable Diseases: A Population-based Cohort Study from Eastern Finland*. Väitöskirja. Terveystieteiden tiedekunta, Itä-Suomen yliopisto.
- Julkunen, R. 2001. *Suunnanmuutos: 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa*. Tampere: Vastapaino.
- Kailaheimo-Lönnqvist, S., Kilpi-Jakonen, E., Niemelä, M. & Prix, I. 2020. Eriarvoisuus koulutuksessa. M. Mattila (toim.) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020*: 93–125. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätö.
- Keski-Petäjä, M. & Witting, M. 2016. Vanhempien koulutus vaikuttaa lasten valintoihin. *Tieto & trendit: Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit*. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/vanhempien-koulutus-vaikuttaa-lasten-valintoihin/?listing=simple> (Luettu 14.11.2024)
- Kiddey, R. 2017. *Homeless Heritage: Collaborative Social Archaeology as Therapeutic Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Kosunen, T. 2021. *Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021: 35. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163235/OKM_2021_35.pdf (Luettu 14.6.2024)
- Käyhkö, M. 2020. ”Osaanko mä nyt olla tarpeeks yliopistollinen?": Työläistäustaiset yliopisto-opettajanaiset ja luokan kokemukset. *Sosiologia* 57(1): 7–25, 118. <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124428>
- Käyhkö, M. 2023. ”Sosiaalista nousua en oo miettiny”. Työläistäustaiset yliopisto-opettajanaiset, yliopistotyö ja eletty luokka. M. Kalalahti, H. Silvennoinen, J. Varjo & M. Vilkmann (toim.) *Koulutus ja yhteiskuntaluokka*: 72–94. Tampere: Tampere University Press. <https://doi.org/10.61201/tup.865>
- Käyhkö, M. 2024. *Luokkaretki yliopistossa: oma CV voi tuntua vieraalta*. MustRead. <https://www.mustread.fi/artikkelit/luokkaretki-yliopistossa-oma-cv-voi-tuntua-vieraalta/> (Luettu 17.7.2024)
- Leighton, M. 2020. Myths of meritocracy, friendship, and fun work: Class and gender in North American academic communities. *American Anthropologist* 122(3): 444–458. <https://doi.org/10.1111/aman.13455>
- Matila, T., Hyttinen, M. & Ylimaunu, T. 2022. Privileged or dispossessed? Intersectional marginality in a forgotten working-class neighborhood in Finland. *World Archaeology* 53(3): 502–516. <https://doi.org/10.1080/00438243.2022.2035803>
- Melin, H. 2020. Finland is still a class society. *Alusta, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu*, <https://www.tuni.fi/alustalehti/2020/02/21/finland-is-still-a-class-society/> (Luettu 1.4.2024)
- Morgan, A., LaBerge, N., Larremore, D., Galesic, M., Brand, J. E., & Clauset, A. 2021. Socioeconomic roots of academic faculty. *SocArXiv Papers - Open archive of the social sciences*. <https://osf.io/preprints/socarxiv/6wjxc> (Luettu 31.12.2023)

- Oksanen, H. 2020. Luokkataustan ja yksilöllisten valintojen välimaastossa: Mil-laisiin tekijöihin opiskeluun liittyvät valinnat ja kokemukset pohjautuvat? Pro gradu -tutkielma, Yhteiskuntapolitiikka, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Palomaa, A., Kanerva, J. & Tuominen, S. 2024. Paavo Näykki on sähköyöntekijä amik-sesta, Helen Mettälä arkeologi yliopistosta: silti heidän töissään tienaa yhtä paljon. YLE 21.2.2024, <https://yle.fi/a/74-20075006> (Luettu 14.11.2024)
- Ribeiro, A. & Giamakis, C. 2023. On class and elitism in archaeology. *Open Archaeology* 9(1): 20220309. <https://doi.org/10.1515/opar-2022-0309>
- Räsänen 2023. Danske Bank: Opintotuen lainapainotteisuus lisää opiskelijoiden taloud-ellista eriarvoisuutta. YLE 21.9.2023. <https://yle.fi/a/74-20050877> (Luettu 7.1.2024)
- Savage, M. 2015. *Social Class in the 21st Century*. London: Penguin.
- Seitsonen, O. 2021. *Archaeologies of Hitler's Arctic War. Heritage of the Second World War German Military Presence in Finnish Lapland*. Routledge: Abingdon.
- Seitsonen, O., Matila, T., Hyttinen, M. & Kelloniemi, A. 2024. Contemporary archaeologi-cal perspectives on intersectional inequality in a welfare state in twentieth-century Finland. *Antiquity* 98(398): e12. <https://doi.org/10.15184/aqy.2024.10>
- Shott, M. J. 2005. An unwashed's knowledge of archaeology: Class and merit in aca-demic placement. S. Muzzatti & V. Samarco (toim.) *Reflections from the Wrong Side of the Tracks: Class, Identity, and the Working Class Experience: 221–239*. New York: Rowman and Littlefield.
- Snellman, L. 2021. Onko herraviha sittenkin kansalaishyve? *Etiikka.fi*, 23.3.2021. <https://etiikka.fi/onko-herraviha-sittenkin-kansalaishyve/> (Luettu 17.7.2024)
- Wurst, L. 2019. Should archaeology have a future? *Journal of Contemporary Archaeology* 6(1): 168–181. <https://doi.org/10.1558/jca.33840>

Loppuviitteet

- 1 Koko kyselypohja löytyy osoitteesta: <https://vaakunakyla.wordpress.com/aineis-toja/>
- 2 Tämän takia ilmoitettujen prosenttiosuuksien summa ei aina ole 100%, koska kaikki osallistujat eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin.
- 3 Tuloluokat oli laskettu kyselyssä esimerkin vuoksi Tilastokeskuksen tulonjaon kokonaistilaston ja vuoden 2022 mediaanitulon 3130 €/kk perusteella seuraavasti:
Suurituloinen (6260 €/kk)
Ylempi keskituloinen (4695–6260 €/kk)
Keskituloinen (3130–4695 €/kk)
Alempi keskituloinen (2348–3130 €/kk)
Pienituloinen (1878–2348 €/kk)
Köyhä (0–1878 €/kk)
- 4 Kysymys 12: ”Oliko lapsuuden aikaisessa perheessäsi akateemisesti koulutettuja (jokin korkeakoulututkinto, ei ammattikorkeakoulu)?”